

საგადასახადო კულტურის ფორმირების პრობლემები საქართველოში

მერაბ მიქელაშვილი

სტუ პროფესორი, ეკონომიკის
აკადემიური დოქტორი

რეზიუმე

თანამედროვე ეტაპზე საგადასახადო დაბეგვრის პროცესი მნიშვნელოვნად დამოკიდებულია გადასახადის გადამხდელე-ბის საგადასახადო კულტურის დონეზე, რომელიც დიდწილად განსაზღვრავს ამ პროცესის ყველა სუბიექტის საგადასახადო ქცევას. საქართველოს თავისებურებაა ტრადიციულად სახელმწიფო ინსტიტუტებისადმი ინდივიდების ნდობის დაბალი ხარისხი, რაც საგადასახადო პროცესის სუბიექტების საგადასახადო კულტურის დონეზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს. საგადასახადო კულტურის დონის ამაღლება გამორჩეულად მნიშვნელოვანი პრობლემაა საქართველოს საგადასახადო სისტემისთვის.

საგადასახადო კულტურის განვითარების განხილვა საინტერესოა სამი სხვადასხვა ასპექტის გათვალისწინებით - სახელმწიფოს და გადასახადის გადამხდელეების პოზიციიდან, როგორც საალმზრდელი პროცესი და როგორც სამოტივაციო პროცესი.

საგადასახადო კულტურის სრულყოფა ასტიმულირებს საგადასახადო გადამხდელეების საგადასახადო ვალდებულებების შესრულების ნებაყოფლობას და ზრდის გადასახადების აკრეფის ეფექტურობას სახელმწიფოს მხრიდან.

საგადასახადო კულტურის ამაღლება მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული საგადასახადო ადმინისტრირების „პარტნიო-

რულ“ და გადასახადის გადამხდელებზე ორიენტირებულ მოდელზე გადასვლასთან.

საკვანძო სიტყვები: საგადასახადო კულტურა, საგადასახადო კულტურის ფუნქციები, საგადასახადო ქცევა, ეკონომიკური კულტურა, საგადასახადო მორალი, საგადასახადო ეთიკა, საგადასახადო წიგნიერება.

ძირითადი ტექსტი

საგადასახადო კულტურა მიზანშეწონილია განხილული იქნას, როგორც ადამიანის ზოგადი კულტურისა და მათ შორის ეკონომიკური კულტურის მთლიანი სისტემის ქვესისტემა, რომელიც ერთმანეთთან დაკავშირებულია აზროვნებისა და ქცევის კულტურის კატეგორიებით.

საგადასახადო კულტურის ფორმირება წარმოადგენს ხანგრძლივ პროცესს, რომელიც განპირობებულია სუბიექტური და ობიექტური ფაქტორების ერთობლიობით, რომლებიც, თავის მხრივ, გავლენას ახდენს გადასახადის გადამხდელის ქცევაზე, აგრეთვე მის ურთიერთობაზე საგადასახადო ორგანოებთან, რაც, თავის მხრივ, ხელს უწყობს სახელმწიფოს საგადასახადო სისტემის განვითარებას.

საგადასახადო კულტურა დამოკიდებულია სახელმწიფოს მიერ სოციალურ- ეკონომიკური განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე გატარებულ საგადასახადო პოლიტიკაზე და პირდაპირ გავლენას ახდენს სახელმწიფოს ფინანსური რესურსების ფორმირებაზე, აგრეთვე სამეურნეო სუბიექტებზე და ქვეყანაში მცხოვრებ ყველა მოქალაქეზე.

უძველესი დროიდან გადასახადის არ გადახდა ითვლებოდა ერთ-ერთ უმძიმეს დანაშაულად. გადასახადის გადახდის აუცილებლობა ჯერ კიდევ წმინდა წერილშია დაფიქსირებული, ასეთი წესია დღემდე დადგენილი იოსებისაგან ეგვიპტის მიწებზე:

„მეხუთედი ფარაონისაა. მხოლოდ ქურუმთა მიწები არ ეკუთვნის ფარაონს.

უთხრა იოსებმა ხალხს - მოსავლის აღებისას მეხუთედი ფარაონს მიეცით, ხოლო ოთხი წილი ყანის დასათესად და საკვე-

ბად დაიტოვეთ. თქვენთვის, თქვენს სახლში მყოფთათვის და თქვენი წვრილშვილისათვის“ [1, ბიბლია, დაბადება, 47 : 23 : 26, გვ.40].

დღეის მდგომარეობით ყველა ქვეყანაში გადასახადის გადახდის აუცილებლობა საკონსტიტუციო კანონებითაა განმტკიცებული. საქართველოს კონსტიტუციის 67-ე მუხლის თანახმად, „სავალდებულოა გადასახადებისა და მოსაკრებლების გადახდა კანონით დადგენილი ოდენობითა და წესით“ [2, გვ.47].

ტერმინ „კულტურას“ განვითარების საკმაოდ ხანგრძლივი ისტორია აქვს და ამ პროცესში ის მნიშვნელოვან შინაარსობრივ ცვლილებებს განიცდიდა. ამ ტერმინმა გამორჩეული უნივერსალურობა შეიძინა. რომის ანტიკურობის ხანაში მოხდა ამ სიტყვის პირველადი გააზრება, რომელიც დაკავშირებული იქნა ადამიანის საქმიანობის მთავარ პროცესთან - მიწის დამუშავებასთან. ისტორიული განვითარების კვალდაკვალ კულტურის დეფინიცია ცვლილებებს განიცდიდა და მოიცავდა ადამიანის საქმიანობის ახალ სფეროებს. კულტურა ადამიანის თვითგანთავისუფლების პროცესია, რომლის დროსაც ის ამტკიცებს თავის უნარს, შექმნას საკუთარი იდეალური სამყარო, ხოლო ენა, რელიგია, ხელოვნება და ფილოსოფია გვევლინებიან როგორც ამ პროცესის ფაზები [3, გვ.9]. თანამედროვე ეტაპზე კულტურა თავის თავში შეიცავს ყველაფერს, რაც განასხვავებს საზოგადოებას ცხოვრების ბიოლოგიური ფორმებისგან. კულტურა (ლათ. Cultura - აღზრდა, განათლება, განვითარება) - ადამიანური საქმიანობის ორგანიზებისა და განვითარების სპეციფიკური მეთოდია, რომელიც წარმოდგენილია მატერიალური და სულიერი შრომის პროდუქტებში, სოციალური ნორმების სისტემაში, სულიერ ღირებულებებში, ადამიანების გარემოსთან, ერთმანეთთან და საკუთარ თავთან დამოკიდებულებებს მთლიანობით [4, გვ 117].

საქართველოში 1990-იან წლებში განხორციელებული ეკონომიკური რეფორმები მიმართული იყო საქართველოს ეკონომიკურ და კულტურულ სივრცეში საბაზრო ეკონომიკის ფორმირებისკენ, რამაც თავისთავად გამოიწვია სამეურნეო

საქმიანობის ფილოსოფიის პერეორიენტაცია. კულტურასა და ეკონომიკას შორის ურთიერთობა ხშირ შემთხვევაში დაუბალანსებელია. მათი დაახლოება მხოლოდ საწყის ეტაპზეა. თანამედროვე ეკონომიკური კულტურა საზოგადოების და ეკონომიკური ინსტიტუტების წინააღმდეგობრივი ურთიერთობის შედეგია, რაც თავის მხრივ, აძნელებს და ანელებს ეკონომიკური კულტურის ფორმირების ინტენსივობას. ეს ფაქტი კი უარყოფით გავლენას ახდენს როგორც ეკონომიკაზე, ასევე საზოგადოების ზოგად კულტურაზე. სამწუხაროდ, ეკონომიკური საქმიანობის ზნეობრივი ნორმები საბაზრო ეკონომიკის პირობებში არააქტუალურია, რაც უარყოფითად მოქმედებს ეკონომიკური კულტურის შინაარსზე.

საგადასახადო კულტურა, როგორც ეკონომიკური კულტურის ნაწილი, ფორმირდება მოსახლეობის მიერ სახელწიფოსა და საზოგადოებისთვის გადასახადების გადახდის აუცილებლობის გააზრების კვალდაკვალ. იგი პოლიტიკური კულტურის ერთ-ერთი ელემენტია, რომელიც მჭიდრო კავშირშია სამართლებრივი კულტურის ელემენტთან, რომელიც გულისხმობს გადასახადის გადამხდელის მიერ გადასახადის გადახდის პროცესში საკუთარი უფლებებისა და ვალდებულებების ცოდნას.

ეკონომიკურ ლიტერატურაში ფართოდაა განხილული ზოგადი საკითხები და ფაქტორები, რომელიც ხელს უშლის საგადასახადო კულტურის განვითარებას:

- მაღალი საგადასახადო განაკვეთები, რომელიც გადასახადის გადამხდელს სამეურნეო საქმიანობის მოტივაციას უკარგავს;

- გადასახადის გადამხდელის აქცენტი პირად და არა საზოგადოებრივ სარგებელზე;

- ჩრდილოვანი ეკონომიკის მაღალი ხვედრითი წილი;

- გადასახადისგან თავის არიდება არ მოქმედებს გადასახადის გადამხდელის საქმიან რეპუტაციაზე, რადგან საზოგადოების დიდ ნაწილს ეს ნორმალურ მოვლენად მიაჩნია;

- მოსახლეობის საგადასახადო წიგნიერების დაბალი დონე;

- ხელისუფლების ნდობის დაბალი ხარისხი.

საგადასახადო კულტურის ფორმირების მექანიზმის სტრუქტურა პირობითად შეიძლება სამ ურთიერთდაკავშირებულ ქვე-სისტემად გავეყოთ:

➤ გადასახადის გადამხდელის საგადასახადო კულტურის ფორმირების მექანიზმი;

➤ საგადასახადო ორგანოების საგადასახადო კულტურის ფორმირების მექანიზმი;

➤ საგადასახადო დაბეგვრის პროცესში მონაწილე სხვა სუბიექტების საგადასახადო კულტურის ფორმირების მექანიზმი.

საგადასახადო კულტურის ფორმირებაში უმნიშვნელოვანეს როლს თამაშობენ ფინანსური ინსტიტუტები, რომლებიც აორგანიზებენ საგადასახადო პროცესს საგადასახადო სამართლის მოთხოვნათა შესაბამისად.

საგადასახადო კულტურის ფორმირების პროცესი თავის თავში შეიცავს სამ ეტაპს:*ორიენტაციის ეტაპზე პრიორიტეტული საგადასახადო მართლშეგნება და საგადასახადო ეთიკა, ინფორმატიულ ეტაპზე საგადასახადო წიგნიერება, ხოლო სამოღვაწეო ეტაპზე - საგადასახადო დისციპლინა.*

საგადასახადო კულტურის ფორმირების პროცესში მნიშვნელოვანია სუბიექტური და ობიექტური ფაქტორები, რომელთა ერთობლიობა მთლიანობაში განსაზღვრავს მიღებული შედეგის შინაარსს.

განვიხილოთ ეს ფაქტორები უფრო დანვრილებით.

ისტორიული გამოცდილება. ვსაუბრობთ რა ისტორიულ გამოცდილებაზე, როგორც გავლენის მქონე ფაქტორზე, უნდა აღვნიშნოთ, რომ დღეს არსებული სოციალურ-ეკონომიკური გარემო ჩამოყალიბდა გასული საუკუნის 90-იანი წლების პოლიტიკური ტრანსფორმაციის შედეგად, რომელიც საფუძვლად დაედო თანამედროვე საქართველოს და მისი საზოგადოების საგადასახადო კულტურას. გასული პერიოდის სოციალურ-ეკონომიკურმა და პოლიტიკურმა კრიზისებმა, სიღარიბის მაღალმა დონემ, ახალი სოციალური ჯგუფების გაჩენამ, მნიშვნელოვანმა ქონებრივმა პოლარიზაციამ სახელმწიფოს ეროვნული სიმდიდრის შეზღუდული წრეებისთვის გადანაწილებამ მთლი-

ანობაში არასახარბიელო მორალური კლიმატი შექმნა საზოგადოებაში. გადასახადების დიდმა რაოდენობამ მაღალმა საგადასახადო განაკვეთებმა და დიდმა საგადასახადო ტვირთმა, არასტაბილურმა საგადასახადო გარემომ, სახელმწიფო ბიუჯეტის მუდმივმა დეფიციტმა, ჩრდილოვანი ეკონომიკის მნიშვნელოვანმა ზრდამ გამოიწვია საზოგადოებაში უნდობლობის ზრდა. ამ ფაქტორებმა ხელი არ შეუწყო საგადასახადო დაბეგრის სფეროში სამართლებრივი თვითშეგნების, სამოქალაქო პასუხისმგებლობის და საგადასახადო კულტურის ზრდას.

ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების დონე. საგადასახადო კულტურის ფორმირების უმნიშვნელოვანეს ფაქტორს სწორედ ქვეყანაში არსებული ზოგადი ეკონომიკური მდგომარეობა განაპირობებს. 2000-იან წლებში გატარებულმა საგადასახადო რეფორმებმა შედეგად მოგვცა გადასახადების რაოდენობისა და საგადასახადო განაკვეთების შემცირება, საგადასახადო ადმინისტრირების გაუმჯობესება, სპეციალური საგადასახადო რეჟიმების შემოღება, მცირე და საშუალო ბიზნესში გამარტივებული სააღრიცხვო სისტემის დანერგვა, საგადასახადო ტვირთის შემცირება. მიუხედავად ამისა, დღემდე შენარჩუნებულია არასტაბილური საგადასახადო გარემო, უფრო გაზრდილია მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური დიფერენციაცია, შენარჩუნებულია პოლარიზაცია ყველაზე უპოვარ და ყველაზე მდიდარ სოციალურ ჯგუფებს შორის, სოციალური დაძაბულობის მნიშვნელოვანი წყაროა უმუშევრობის მაღალი მაჩვენებელი.

მოსახლეობის ცხოვრების დონე. იმის გამო, რომ გადასახადები ფიზიკურ პირებზე ატარებენ მკვეთრად გამოხატულ სოციალურ ხასიათს და აქვთ მოქალაქეთა შემოსავლებზე პირდაპირი ზემოქმედების დიდი შესაძლებლობა, მათ უდიდესი გავლენა აქვთ საგადასახადო კულტურის ფორმირებაზე, მოსახლეობის ცხოვრების დონესა და საგადასახადო კულტურის დონეს შორის პირდაპირი კავშირი არსებობს - რაც მაღალია ცხოვრების დონე, მით მაღალია საგადასახადო კულტურა. მოსახლეობის დაბალი სოციალურ-ეკონომიკური ცხოვრების დონე, კეთილ-

დღეობის კონტრანსტი სხვადასხვა სოციალურ ჯგუფებს შორის, კორუფციის მართალია არა საყოველთაო, მაგრამ მაინც ერთეული გამოვლინებები, პროგრესული საგადასახადო დაბეგვრის სისტემის არ არსებობა არ უწყობს ხელს საგადასახადო სფეროში სამოქალაქო და სამართლებრივი პასუხისმგებლობის ფორმირებას. ეს უკანასკნელი კი წარმოადგენს მაღალი საგადასახადო კულტურის გამოვლენის საფუძველს.

ქვეყნის საგადასახადო სისტემის განვითარების ხარისხი. საგადასახადო კულტურის დონე ქვეყანაში დამოკიდებულია საგადასახადო სისტემის განვითარების დონეზე. სისტემის მაღალი და ეფექტური დონე შეიძლება მიღწეულ იქნეს ეკონომიკისა და საგადასახადო კულტურის მაღალი დონის პირობებში. საგადასახადო კულტურის ფორმირება რთული პროცესია, რომელიც თავის თავში შეიცავს ეკონომიკურ, სოციალურ, ინფორმაციულ, სამართლებრივ ასპექტებს. საგადასახადო კულტურა უნდა გამოდიოდეს ქცევის რეგულატორად არა მხოლოდ გადასახადის გადამხდელების, არამედ საგადასახადო ორგანოთა მოხელეებისთვის.

საგადასახადო დაბეგვრის სოციალური სამართლიანობის პრინციპი. აღნიშნული ფაქტორი შეიძლება დავახასიათოთ, როგორც ინდივიდის მიერ დადგენილი საფინანსო-სამართლებრივი ნორმების სოციალური სამართლიანობის პიროვნული შეფასების აქტი. სოციალური და ეკონომიკური სამართლიანობის პრინციპის აშკარა წინააღმდეგობრივი ან არა სრული რეალიზაცია საფინანსო-სამართლებრივ სფეროში ნეგატიურად მოქმედებს სამოქალაქო-სამართლებრივ პასუხისმგებლობაზე და საგადასახადო კულტურაზე, როგორც ამ პროცესის შედეგზე. უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს საგადასახადო სისტემა ფიზიკური პირების საგადასახადო დაბეგვრის მიმართ საკმაოდ ლოიალურია

საგადასახადო სისტემის ეფექტურობა და საგადასახადო ორგანოების თანამშრომელთა პროფესიონალიზმი. საგადასახადო ორგანოების მიერ გადასახადის გადამხდელებისთვის შექმნილი გარემო ქმნის ამ უკანასკნელთა საგადასახადო ქცე-

ვის საფუძველს. გადასახადის გადამხდელების მომსახურების ცენტრების კომფორტული გარემო, საგადასახადო მომსახურების ელექტრონულად მიღების შესაძლებლობა, ოპერატიული ცხელი ხაზის ან ნდობის ტელეფონის არსებობა, განმარტებითი სამუშაოების ფართო ხასიათი (სემინარები, ღია კარის დღეები, მრგვალი მაგიდა), ინფორმაციის გავრცელების თანამედროვე ფორმები, სოციალური ქსელების აქტიური გამოყენება ქცევის გარკვეული მოდელის ჩამოყალიბების საშუალებას იძლევა როგორც გადასახადის გადამხდელებისთვის, ასევე საგადასახადო ორგანოს საჯარო მოხელეებისთვის.

საზოგადოების წევრების კულტურის და საშემსრულებლო დისციპლინის ზოგადი დონე. საგადასახადო კულტურა მოიცავს არა მხოლოდ საგადასახადო ურთიერთობათა მონაწილეების კულტურის დონეს, არამედ ამ პროცესის შედეგებს, რომელიც გამოიხატება საგადასახადო სისტემის ფუნქციონირების შედეგიანობაში. შესაბამისად, რაც უფრო დაბალია საზოგადოების კულტურის ზოგადი დონე, მით უფრო გავრცელებულია მოქალაქეთა არასასურველი ქცევა და აზროვნება, რომელიც თავის გამოხატულებას ჰპოვებს გადასახადების გადახდის პროცესში.

საბაზო სოციალური ინსტიტუტების მონაწილეობა კულტურის ფორმირების პროცესში. საგადასახადო კულტურის განვითარების პროცესზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს საგადასახადო სტრატეგია და საგადასახადო პოლიტიკა, საგანმანათლებლო სისტემის რეფორმირების პროცესთან ერთად. ამ პროცესში გამორჩეული ადგილი უკავია საზოგადოების საგადასახადო ნივთიერების ამაღლებას.

მენტალიტეტი - საზოგადოების მხარდაჭერა/მიუღებლობა გადასახადების არ გადახდის და საკუთარი შემოსავლების დამალვის ფაქტისადმი. საგადასახადო მენტალიტეტი საგადასახადო ორგანოებისა და გადასახადის გადამხდელების ურთიერთობის, რწმენის, ნორმების ერთობლიობაა, რომელიც განაპირობებს საგადასახადო ქცევას. აუცილებელია არა მარტო საგადასახადო ორგანოს თანამშრომლის დადებითი იმიჯის, არამედ კეთილსინდისიერი გადასახადის გადამხდელის იმიჯის

ფორმირება.

საზოგადოებაში საგადასახადო ქცევის მოდელის ფორმირება. საგადასახადო კულტურა როგორც საზოგადოებრივი ცნობიერების ნაწილი ფორმირდება მოსახლეობის მიერ სახელმწიფოსა და საზოგადოებისთვის გადასახადის გადახდის აქტის მნიშვნელობის გაცნობიერებით, საქართველოს რეალობაში.

თანამედროვე გადასახადის გადამხდელს გაცნობიერებული არა აქვს საკუთარი საგადასახადო ვალდებულების კეთილსინდისიერად შესრულების პრესტიჟულობა, რაც იწვევს მის პასიურობას საზოგადოების ეკონომიკურ და სოციალურ ცხოვრებაში, აგრეთვე გადასახადის გადახდისადმი ნეგატიურ და ნიჰილისტურ დამოკიდებულებას.

სოციალურ-ეკონომიკური ინტერესები. გადასახადები შეიძლება განხილული იქნეს როგორც მთლიანი საზოგადოებრივი სიკეთეების ერთობლივი ფასი. აქ ჩნდება ერთგვარი დაყოვნება დროში - გადასახადის გადახდის დროსა და საზოგადოებრივი სიკეთეების მიღების დროს შორის. ამასთან, საზოგადოებრივი სიკეთის მომხმარებლის რეაქცია ფოკუსირებულია გადასახადის აღქმაზე, როგორც იძულებით მოვლენაზე გადასახადის არახილული ექვივალენტურობის ფონზე. სწორედ, ამაში მდგომარეობს ინდივიდების მიერ გადასახადებისაგან თავის არიდების უმთავრესი მიზეზი.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია საზოგადოების საგადასახადო კულტურის შემდეგი განმარტება - **საგადასახადო კულტურა არის ქვეყნის ეროვნული კულტურის ნაწილი, რომელიც გამოიხატება სახელმწიფოს საგადასახადო სისტემაზე ცოდნის მოცულობაში და ინდივიდის საგადასახადო ქცევაში გამოხატულ ღირებულებებში.**

საქართველოში საგადასახადო კულტურის ამაღლებისთვის მიზანშეწონილად მიგვაჩნია სამუშაოების წარმართვა შემდეგი მიმართულებებით:

- საგადასახადო კანონმდებლობის გამარტივება;
- საგადასახადო ორგანოებისა და გადასახადის გადამხდელების ურთიერთობის ეფექტურობის ამაღლება;

- საგადასახადო დავების გადაჭრის მექანიზმის დახვეწა;
- გადასახადის გადამხდელების საგადასახადო ინფორმაციულობის გაზრდა ინფორმაციული ტექნოლოგიების გამოყენების გზით;
- საგადასახადო პროცედურების შესრულების ხარისხის ამაღლება;
- საგადასახადო ორგანოების თანამშრომელთა იმიჯისა და ამ ორგანოებში საქმიანობის პრესტიჟის ზრდა;
- საგადასახადო კონსულტანტების ინსტიტუტის იურიდიულად, კანონის დონეზე შემოღება და ამ საქმიანობის პროფესიულ საქმიანობად დაკანონება;
- საგადასახადო წიგნიერების ამაღლების მიზნით სასწავლო-მეთოდური და სამეცნიერო-პოპულარული მასალების მომზადება;
- საგადასახადო ურთიერთობა უნდა გახდეს მომსახურება, რომელსაც სახელმწიფო სთავაზობს გადასახადის გადამხდელს;
- საქართველოს საგადასახადო სისტემის მოდელის - ფისკალური - საკონტროლო მოდელის ფისკალური - პარტნიორული მოდელით შეცვლა.

დასკვნა

საგადასახადო კულტურა არის გადასახადის გადამხდელის საგადასახადო ქცევის მთავარი დეტერმინანტორი. არა აქვს რა მკვეთრად გამოხატული ემპირიული საზღვრები, რომლის საშუალებითაც ის გაემიჯნებოდა ადამიანის საქმიანობის სხვა სფეროებს, საგადასახადო კულტურის არსი განპირობებულია სამი მთავარი: ღირებულებითი, შემეცნებითი და მარეგულირებელი ფუნქციით.

საგადასახადო კულტურის სტრუქტურულ კომპონენტებს წარმოადგენს საგადასახადო მართლშეგნება, საგადასახადო ეთიკა, საგადასახადო წიგნიერება და საგადასახადო დისციპლინა.

საზოგადოების საგადასახადო კულტურის ფორმირების

პროცესი მოიცავს სამ ეტაპს; საორიენტაციო ეტაპზე პრიორიტეტულია საგადასახადო მართლშეგნება და საგადასახადო ეთიკა, ინფორმაციულ ეტაპზე - საგადასახადო წიგნიერება, ხოლო ბოლო, სამოღვაწეო ეტაპზე - საგადასახადო დისციპლინა.

საგადასახადო კულტურის ფორმირების პროცესი ნიშნავს საზოგადოების ცნობიერების ცვლილებას, რაც უწყვეტი პროცესია და იგი არ წარმოადგენს ერთი ან, თუნდაც, ათწლეულის ამოცანას. ეს პროცესი ხანგრძლივი და წინააღმდეგობრივია. იგი დაკავშირებულია სამართლიანობის პრინციპის დაცვასთან და საზოგადოების ზოგად კულტურასთან.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ბიბლია, თბილისი, „პალიტრა L“, 2013
2. საქართველოს კონსტიტუცია, თბილისი, „საკანონმდებლო მაცნე“, თბილისი 2019
3. Культурология, под ред. М.В.Булановой-Топорковой – Ростов; «Феникс», 2001
4. Философский энциклопедический словарь – Н; «Энциклопедия», 1983
5. Беккер Е.Г. Микроэкономические аспекты проблемы уклонения от налогов, М; 2006 http://www.mirkin.ru/_docs/_dumnaya/dis/disBekker.pdf
6. Ральф Буссе Правовое регулирование и организация налогового консультирования в странах Восточной Европы – М; Вершина, 2008 <http://www.palata-nk.ru/php/content.php?id=4133>
7. Ричард Дернберг Международное налогообложение – М; Юнити, 2008.
8. Анисимов С.Ф. Мораль и поведение.- М.: Мысль, 2008 <https://www.iota-tax.org/country/georgia>
9. https://www.researchgate.net/publication/251735079_The_Role_of_Tax_Culture_in_Transformation_Processes_-_The_Case_of_Russia

10. <https://pdfs.semanticscholar.org/8401/d1eec8672d4e2a9018eb836144a3f8dbc408>.

11. <https://www.oecd.org/tax/centre-for-tax-policy-and-administration-brochure.pdf>

12. https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/building-tax-culture-compliance-and-citizenship_9789264205154-en#page1

13. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0313592608500117>

14. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/624883>

REFERENCES:

1. Bible, Tbilisi, Palitra L, 2013

2. Constitution of Georgia, Tbilisi, Sacanonmdablo Matsne, Tbilisi 2019

3. Culturology, M.V. Bulanova-Toporkova - Rostov; Phoenix 2001

4. Philosophical Encyclopedic Dictionary - M; Encyclopedia, 1983

5. http://www.mirkin.ru/_docs/_dumnyaya/dis/disBekker.pdf

6. <http://www.palata-nk.ru/php/content.php?id=4133>

7. Richard Dernberg International Taxation - M; Unity, 2008.

8. Anisimov S.F. Morality and Behavior. - M.: Misl, 2008

9. <https://www.iota-tax.org/country/georgia>

10. https://www.researchgate.net/publication/251735079_The_Role_of_Tax_Culture_in_Transformation_Processes_-_The_Case_of_Russia

11. <https://pdfs.semanticscholar.org/8401/d1eec8672d4e2a9018eb836144a3f8dbc408>.

12. <https://www.oecd.org/tax/centre-for-tax-policy-and-administration-brochure.pdf>

13. https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/building-tax-culture-compliance-and-citizenship_9789264205154-en#page1

14. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0313592608500117>

15. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/624883>

TAX CULTURE FORMATION PROBLEMS IN GEORGIA

Merab Mikelashvili,

Professor at GTU, Academic Doctor of Economics

RESUME

Nowadays, taxation process is highly depended on the tax-payers' tax culture. Traditionally in Georgia there has been low trust towards state institutions by people, which importantly influences the tax culture of the taxation subjects overall.

Rising the level of the tax culture is a serious difficulty for the Georgian taxation system.

Discussing the development of the tax culture is interesting regarding three aspects - from the state and the tax-payers' position, as a raising process and as a motivational process.

Improving the tax culture stimulates tax-payers' will of fulfilling obligations and grows the effectiveness of collecting taxes by the state. Rising of the tax culture is mainly depended on collaborative tax administration model, as well as the model oriented on the tax-payers.

Key words: tax culture, tax culture functions, tax behavior, economic culture, tax morale, tax ethics, tax literacy.